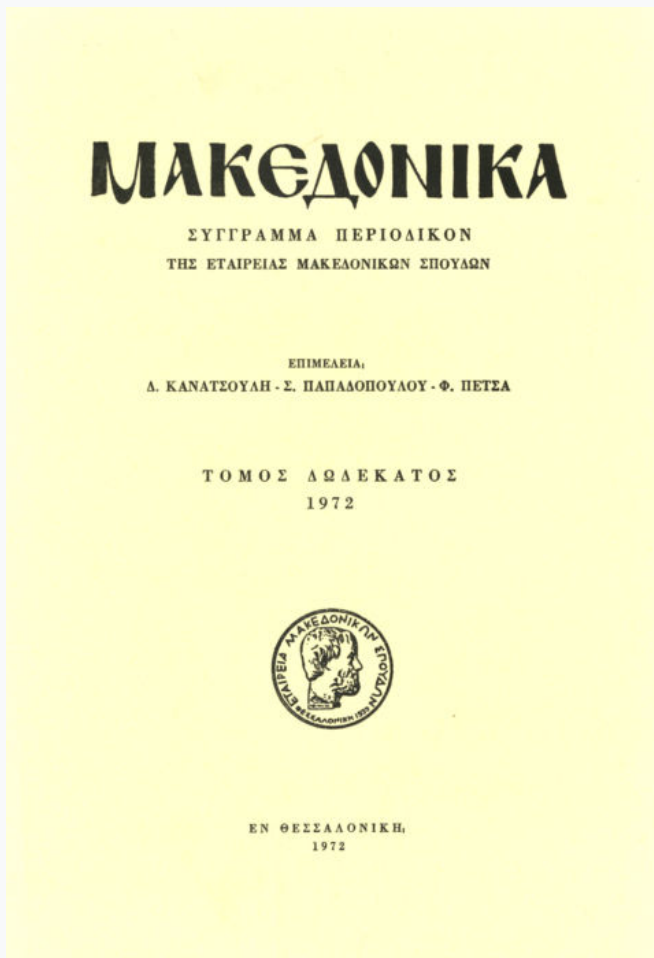

Μακεδονικά

Vol 12 (1972)

Αφιερύεται εις την μνήμην Γεωργίου Θεμελή, Χαραλάμπους Λέκα

Τα νεοελληνικά επώνυμα στη Δεσκάτη

Κώστας Σπανός

doi: [10.12681/makedonika.1001](https://doi.org/10.12681/makedonika.1001)

Copyright © 2015, Κώστας Σπανός

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

Σπανός Κ. (1972). Τα νεοελληνικά επώνυμα στη Δεσκάτη. *Μακεδονικά*, 12, 123–130.
<https://doi.org/10.12681/makedonika.1001>

ΤΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΕΠΩΝΥΜΑ ΣΤΗ ΔΕΣΚΑΤΗ

Διακόσια πενήντα, περίπου, είναι τὰ νεοελληνικά ἐπώνυμα ποὺ συναντοῦμε στὴ Δεσκάτη: πατριδωνυμικά, ἐκκλησιαστικά, ἐπαγγελματικά, μητρωνυμικά, παρωνύμια, κ.λ.

Στὴ μελέτη αὐτὴ θὰ παρουσιάσω ἓνα μέρος ἐπωνύμων, ἀπὸ κεῖνα ποὺ μπόρεσα νὰ ἐντοπίσω, ὡς τώρα, τὴν προέλευσή τους.

α'. Ἐκκλησιαστικά

Τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ ἐκκλησιαστικά εἶναι εὐκόλα. Ἔχουν ὡς α' συνθετικὸ τὴ λέξη παπα- (Παπαβασιλείου, Παπαπέτρος, Παπαιοκινόμου, Παπαχρήστος, Παπακωνσταντίνου, Παπακώστας, Παπαλάμπρος, Παπαντώνης, Παπατεργίου, Παπαδήμας) κι ἐπομένως χωρὶς ἐνδιαφέρον.

Ἐνδιαφέρον παρουσιάζουν τὰ παρακάτω:

1) Ἀσκητής: ποὺ ζεῖ σάν ἀσκητής, λιτοδίαιτος.

2) Λαμπαδάρης: αὐτὸς ποὺ κρατᾶει στὰ χέρια του μικρὸ μανουάλι μὲ 2 λαμπάδες κατὰ τὴν μικρὴ καὶ μεγάλη εἴσοδο στὴ θεία λειτουργία. Στὴ Δεσκάτῃ ὁ Λαμπαδάρης σήμερα εἶναι ἄγνωστος. Διατηρεῖται ὅμως σὲ μερικὰ Εὐρυντικά χωριά.

3) Μπαμπαράμος: ἀπὸ τὴν αἰτιατική, τὸν Παπα-Ράμο. Τὸ τελικὸ (ν) τοῦ ἄρθρου, στὸ τοπικὸ ἰδίωμα, μπροστὰ ἀπὸ τὸ (π) τρέπεται σὲ (μ) καὶ προφέρεται μαζί μὲ τὴν παρακάτω λέξη, π.χ. τὸν πατέρα προφ. τοῦ -μ- πατέρα, τοῦ μπατέρα. Ἔτσι καὶ τὸν Παπαράμο, τοῦ -μ- Παπαράμου, τοῦ μπαπαράμου, τοῦ μπαμπαράμου, ὁ Μπαμπαράμος.

4) Παπαντραφύλλης: ἀπλολογία τοῦ ἐπ. Παπατριανταφύλλης. Τὸ Τριανταφύλλης ἀντὶ τοῦ Τριαντάφυλλος (βαφτιστικό).

5) Παπατσάνης: Παπα-Τσάνης ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ Παπα-Τσάμης.

6) Παπατόλιος: Παπα-Τόλιος. Τὸ β' συνθετικὸ (Τόλιος) εἶναι ὑποκοριστικὸ τοῦ βαφτ. Ἀπόστολος.

7) Παπαχατζής: Τὸ ἐπώνυμο αὐτὸ δόθηκε στὸν ἱερέα Εὐθύμιο Καλαμπούκα, ποὺ τὸ 1857 πῆγε προσκνητὴς στοὺς Ἁγίους Τόπους.

8) Πνευματικός: ὁ παπᾶς ποὺ ἦταν καὶ πνευματικὸς (ἐξομολόγος).

9) Σακελλαρίδης: ὁ γιὸς τοῦ Σακελλάρη, τοῦ Θησαυροφύλακα τῆς Μητροπόλης.

β'. Πατριδωνυμικά

Ἀπόμνη καθὼς εἶναι ἡ Δεσκάτη, κρυμμένη στὶς σταχτιές πέτρες τῶν Καμβουνίων καὶ στὰ πυκνόφυτα δάση τῶν Χασίων, ὑπῆρξε, στὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς, ὁ ιδεώδης τόπος φυγῆς πολλῶν Ἑλλήνων πατριωτῶν. Τρανὴ ἀπόδειξη τὰ πολλὰ πατριδωνύμια, ποὺ συναντοῦμε μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐπωνύμων.

1) Βελόνης: συγγενικός τύπος τοῦ ἐπ. Βελόνιας, Μπελόνιας ἢ Μπολόνιας. Ἀπὸ τὴν ἰταλικὴ πόλη Bologna (βλ. στὴ «Νέα Ἑστία» τ. 980, σ. 612, 1.016 καὶ 1.493, I. A. Θωμόπουλου, Τὰ Νεοελληνικά Ἐπώνυμα).

2) Βερενζιώτης: ἀπὸ τὸ χωριὸ Βερενζι Τρικάλων, ποὺ σήμερα δὲν ὑπάρχει. Σῶζεται σχετικὸ τοπωνύμιο. Λένε, πὼς οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ αὐτοῦ ἦταν ἀρκετὰ πλούσιοι, γεγονός ποὺ ἄνοιξε τὴν ὄρεξη κάποιου Τουρκαλβανοῦ μπέη. Ὁ μπέης αὐτὸς ἔστειλε κατὰ διαστήματα 2-3 φονιάδες καὶ σκότωναν 1-2 νοικοκυραίους, πάντοτε τὴ νύχτα. Καὶ μεταμφιεσμένοι φώριζαν κρυμμένοι σὲ χυλάσματα σπιτιῶν:

*Βίρι-Βιωντζίκου
κανένα δὲν θ' ἀφήκου.*

Κατατρομαγμένοι οἱ Βερενζιώτηδες διασκορπίστηκαν στὰ γύρω χωριά ὡς τὴ Δεσκάτη.

3) Ζαγόρας: ἀπὸ τὰ Ζαγόρια τῆς Ἠπείρου. Σὲ παλιὰ πωλητήρια συναντιέται κι ὁ τύπος Ζαγορῆς καὶ Ζαγορίσιος.

Στὶς ἀρχές τοῦ 19ου αἰῶνα μεγάλα τμήματα Ἠπειρωτῶν μετακινήθηκαν πρὸς τὴ Μακεδονία, γιὰ ν' ἀποφύγουν τὶς πιέσεις τοῦ Ἄλῃ πασᾶ. Μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς ἤρθαν κι ἐγκαταστάθηκαν στὴ Δεσκάτη.

4) Κακούσιος: ἀπὸ τὸ χωριὸ τῆς Ἠπείρου Κακούσιοι. Ἀπ' τὸ χωριὸ αὐτὸ πέρασε ὁ Κοσμάς ὁ Αἰτωλός, σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς περιόδους του. Οἱ κάτοικοι δὲν προθυμοποιήθηκαν νὰ τὸν ἀκούσουν νὰ διδάσκη. Ὁ Κοσμάς ρώτησε κάποιον: «Πόσα σπῖτια ἔχει τὸ χωριὸ σας;» κι ὅταν τοῦ εἶπαν «39» τοὺς καταράστηκε «νὰ μὴ γίνουν ποτὲ 40» (βλ. σχετικὰ στὰ βιβλία γιὰ τὸν Κοσμά τῶν Α. Καντιώτη, Χαρ. Βασιλοπούλου).

5) Κερασοβίτης: ἀπὸ τὸ χωριὸ Κεράσοβο, Εὐρυτανίας ἢ τῆς Κόνιτσας.

6) Καρακούνης: ἀντὶ τοῦ ὄρθου Καραγκούνης. Ὁ καταγόμενος ἀπὸ τὰ χωριά τῆς Δυτικῆς Θεσσαλίας.

7) Λάμαρης: ἀπὸ τὴ Λάμαρη, μὲ τὴν προσθήκη τοῦ πτωτικοῦ -ς στὴν ὀνομαστικὴ. Ἡ Λάμαρη, περιοχὴ τῆς Θεσπρωτίας.

8) Λεσκοβίκης: ἀπὸ τὸ Λεσκοβίκι τῆς Β. Ἠπείρου, μὲ τὴν προσθήκη τοῦ πτωτικοῦ -ς στὴν ὀνομαστικὴ.

9) Μαντζάρας: ἄλλος τύπος τοῦ ἐπ. Μαντζάρης, συνώνυμο τοῦ ἐπ. Οὐγγαρέζος (βλ. στὴ «Νέα Ἑστία» τ. 101, σ. 1.494, I.A. Θωμόπουλου, Τὰ Νεοελληνικά Ἐπώνυμα).

10) Μπακούς: ἀπό τὸ Μπακού τῆς Ρωσίας, μετὴν προσθήκη τοῦ πτω-
 κικοῦ -ς στὴν ὀνομαστική.

11) Μπλιώνας: συγγενικός τύπος τοῦ ἐπ. Μπολώνιας. Βλέπε παραπάνω
 τὸ ἐπ. Βελόνης.

12) Τσιάμης: ὁ κάτοικος τῆς Τσαμουριάς, τῆς σημερινῆς Θεσπρωτίας.
 Ἐκ τῶν ποταμῶν Θύαμη — μᾶλλον — κατὰ παραφθορά: Θύαμης-Τσιάμης,
 Τσιάμης (βλ. Λεξικὸ «Ἡλιος» τ. 17, σ. 892).

13) Σκόδρας: ἀπὸ τῆ Σκόδρα τῆς Ἀλβανίας, μετὴν προσθήκη τοῦ πτω-
 κικοῦ -ς στὴν ὀνομαστική.

14) Σπέκος καὶ Ζμπέκος: ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ Ζεϊμπέκος. Οἱ Ζεϊμπέκοι ἦταν
 Θράκες Ἑλληνας ἐγκαταστημένοι στὴν Προύσα, στὸ Ἀϊδίνο καὶ Σαγγά-
 ριο. Ἐξισλαμίσθησαν ἀλλὰ δὲν ἐκτουρκίστηκαν. Ἦταν γενναῖοι στρατιῶ-
 τες, ἀκατάβλητοι καὶ σκληροτράχηλοι. Πιθανὸν τὸ ἐπ. Ζεϊμπέκος νὰ ἔγινε
 συνάνημο τοῦ ἀκατάβλητου καὶ τοῦ σκληροτράχηλου.

15) Βλάχος: δὲ σημαίνει μόνον τὸν βλαχόφωνο κτηνοτρόφο, μὰ καὶ τὸν
 χωρικό, τὸν ἄξεστο.

16) Γάλλος: κι αὐτὸ τὸ ἐπ. δὲ σημαίνει μόνον τὸν καταγόμενον ἀπὸ τῆ
 Γαλλία, ἀλλὰ καὶ ἄνθρωπο καλοντυμένο σὰ Γάλλο ἢ ποὺ μιλάει τῆ γαλλικῆ
 ἢ ποὺ ἐργάστηκε στὴ Γαλλία.

Σημειωτέον ὅτι, κάποιον Κούτρα ποὺ ἐργάστηκε προπολεμικὰ στὴ
 Γερμανία τὸν φώναζαν Κουτρογεμανὸ ἢ καὶ μόνον Γερμανὸ.

γ'. Παρωνύμια

Παλιὰ συνήθεια στὸν τόπο μας τὸ παρωνύμιο, ποὺ δείχνει τὴν παρατη-
 ρητικότητα καὶ τὴν πνευματικὴ ὀξύνοια τοῦ λαοῦ. Ὅλοι σχεδὸν οἱ Δεσκα-
 τηνοὶ ἔχουν τὸ παρατσούκλι τους. Πολὺ λίγα ὁμῶς ἀπ' αὐτὰ ἔγιναν ἐπώνυμα,
 ὅπως τὰ παρακάτω:

1) Ἀσπρόκουλας: ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ Ἀσπρόκωλος, μετ' ἄσπρον πισινό.

2) Γαβριάς: ἀπὸ τῆ γαλλικῆ λέξη *gavroche*, ποὺ σημαίνει ἔξυπνο παιδί.
 ἀλλὰ καὶ ἀλήτης.

3) Γκαλογιάννης: ἀπὸ τὴν αἰτιατικὴ τὸν Καλογιάννη. Τὸ τελικὸ (ν)
 τοῦ ἄρθρου, στὸ τοπικὸ ἰδίωμα, μπροστὰ ἀπὸ τὸ (κ) τρέπεται σὲ (γ), τοὺν
 Καλογιάννη, τοῦ -γ- Καλογιάννη, τοῦ Γκαλογιάννη, ὁ Γκαλογιάννης, δη-
 λωτικὸ ἰδιότητος τοῦ ἀτόμου.

4) Γκαραλιάκος: ὅπως καὶ παραπάνω: τοῦ γ-Καραλιάκου, ὁ Γκαραλιά-
 κος. Καρα-Λιάκος (Ἡλίας). Τὸ α' συνθετικὸ (καράς), λέξη τουρκικῆ, δὲ ση-
 μαίνει μόνον τὸ δυστυχῆ, ἀλλὰ καὶ τὸν παλικαρά.

5) Γκαμπούρης: ὅπως καὶ παραπάνω: γ- Καμπούρης.

6) Ζαμπός: ἀντὶ Ζουμπός. Ἐκ τῆς τουρκ. λέξης *zumba*—εἶδος ἐργαλείου.
 Μεταφορικὰ κοντούλης.

- 7) Καραγιάννης: βλέπε Καλογιάννης (Γκαλογιάννης).
- 8) Καραγιώργος: όμοίως.
- 9) Κοτίτσας: από τὸ ὑποκορ. τῆς κότας, κοτίτσας με τὴν προσθήκη τοῦ πτωτικοῦ -ς στὴν ονομαστική. Μεταφ. σημαίνει τὸν κοντούλη ἢ τὸν πολὺ φρόνιμο.
- 10) Κουκουτσέλας: από τὸ *κουκουτσέλας*, ὑποκορ. τοῦ κόκορα. Μεταφ. σημαίνει τὸν ἐριστικὸ τύπο.
- 11) Κουμματσιούλης: ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ Κομματούλης. Ἐπὶ τὸ *κουμματσιούλι*, ὑποκορ. τοῦ κομμάτι, με τὴν προσθήκη τοῦ πτωτικοῦ -ς στὴν ονομαστική. Μεταφ. σημαίνει τὸν μικρούλη.
- 12) Κουρούπης: ἀπὸ τὴ λέξη *κουρούπι*=φαλακρὸς με τὴν προσθήκη τοῦ πτωτικοῦ -ς στὴν ονομαστική.
- 13) Κούτουλας: ἀπὸ τὴ λέξη *κούτουλας*. Ὁ κούτουλας εἶναι ξύλινο κύπελλο με τὸ ὁποῖο γέμιζαν οἱ κτηνοτρόφοι τὸ καρδάρι γάλα. Μὴ ἐπιχώρια παροιμία λέει: «Λεῖπει ὁ Κούτουλας ἀπὸ τὸ καρδάρι;». Λέγεται γι' αὐτὸν ποὺ χώνει τὴ μύτη του παντοῦ. Μεταφ. σημαίνει τὸν ἀκάθαρτο.
- 14) Κουτσίκος: ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ *Κούτσικος*=μικρὸς.
- 15) Κουτσογιάννης: Κουτσὸς-Γιάννης.
- 16) Παλάντζας: ἀπὸ τὴ λέξη *παλάντζα* με τὴν προσθήκη τοῦ πτωτικοῦ -ς στὴν ονομαστική. Μεταφ. σημαίνει τὸν ἀσταθὴ τύπο.
- 17) Πιτσιδημος: ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ Πετσι-Δῆμος. Ἐδύνατος, κοκκαλιάρης.
- 18) Πουδάρης: ἀπὸ τὴ λέξη *πουδάρη*, μεγεθ. τῆς λ. πόδι, με τὴν προσθήκη τοῦ πτωτικοῦ -ς στὴν ονομαστική. Σημαίνει τὸν ἄνθρωπο με μακριὰ ποδάρια.
- 19) Πύργος: ὁ ψηλὸς
- 20) Πίπιλας: ἀπὸ τὸ λατινικὸ ρῆμα *pipilo* = πιπίζω, τιτίζω, κελαδῶ. Μεταφ. σημαίνει τὸν πολυλογά.
- 21) Σπανός: ἀπὸ τὸ ἐπίθ. *σπανός*, ποὺ σημαίνει ἄνθρωπο με λίγα γένια.
- 22) Λάγιος: ἀπὸ τὸ ἐπίθ. *λάγιος*=μαῦρος.
- 23) Λαγιόκαπας: Λάγιος+Κάπα. Με μαῦρη κάπα.
- 24) Λάλος: ἀπὸ τὸ ἐπίθ. *λάλος*=πολυλογάς.
- 25) Συρικέλας: ἀπὸ τὴ φράση: *σύρι κι ἔλα* με συνεκφορὰ Συρικέλα, με τὴν προσθήκη πτωτικοῦ -ς στὴν ονομαστική.
- 26) Τσιάκαλος: ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ *Τσάκαλος*=ὁ ἐριστικὸς τύπος.
- 27) Ψείρας: ποὺ ἔχει ψεῖρες ἀλλὰ καὶ ὁ μικροσκοπικὸς σάν ψεῖρα.

δ'. Μητρωνυμικά

Παλιὰ συνήθεια νὰ παίρνουν τὰ παιδιά τῆς χήρας τ' ὄνομά της. Ὁ πατέρας μου, μολονότι 55 ἐτῶν, γιὰ τοὺς συγγενεῖς δὲν εἶναι ὁ Σπανός, μὰ ὁ Βασίλης τῆς Κωσταντίναινας, γιὰτὶ ἀπὸ μικρὸς ἔμεινε ὀρφανός.

Αὐτοῦ τοῦ εἶδους ὅμως τὰ μητρωνυμικά δὲν ἐπιβλήθηκαν ὡς ἐπώνυμα. (Ἐμμεσα ὑποδηλώνουν τὸν πατέρα, διότι τὰ παιδιά τῆς Κωσταντίναινας εἶναι τὰ παιδιά τῆς γυναίκας—τῆς χήρας—τοῦ Κωσταντῆ). Τὰ λίγα μητρωνυμικά ποὺ καθιερώθηκαν ὡς ἐπώνυμα ὑποδηλώνουν ἄμεσα τὴ μητέρα.

1) Βαβίτσας: ὁ γιὸς τῆς *βαβίτσας*, ὑποκορ. τῆς λέξης βάβω=γιαγιά. Φαίνεται πὺς ἡ μητέρα του τὸν γέννησε σὲ προχωρημένη ἡλικία.

2) Γκαραμπλιάνας: ὁ γιὸς τῆς γ- Καραμπ(ου)λιάνας, Καρα-Μπουλιána. Τὸ *α'* συνθετικό (*Καρά*) δὲν σημαίνει μόνο τὸν μελαχροινὸ μὰ καὶ τὸν παλικαρά. Μπορεῖ, λοιπόν, ἡ Μπουλιána νὰ ἦταν ἡ μελαχροινὴ ἢ παλικαρῶνα (ἀντρογυναίκα). Ἡ Μπουλιána, ὑποκορ. τοῦ βαφτιστικοῦ Μπούλω, (Στα)μούλω, Σταμούλω.

3) Γκλάρας: ὁ γιὸς τῆς γ- Κλάρας.

4) Μανίτσας: ὁ γιὸς τῆς μανίτσας, ὑποκορ. τῆς λέξης μάνα. Φαίνεται πὺς ἡ μητέρα του τὸν γέννησε σὲ μικρὴ ἡλικία.

5) Ντίνας: ὁ γιὸς τῆς (Κωνστα)ντίνας. Ἡ Ντίνα ὑποκορ. τοῦ βαφτιστικοῦ Κωνσταντίνα.

6) Νούλας: ὁ γιὸς τῆς (Γιαν)νούλας. Ἡ Νούλα ὑποκορ. τοῦ βαφτιστικοῦ Ἰωάννα. Γιαννούλα-Νούλα.

7) Τζίμουλας: ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ Τζημούλας: ὁ γιὸς τῆς Ἀσημούλας, Τζημούλας<Τσημούλας<Τς Σημούλας<τς Ἀσημούλας.

8) Τιμέλας: ὁ γιὸς τῆς Τιμέλας, μὲ συνεκφορὰ τοῦ ἄρθρου. Τῆς Τιμέλας, τς Τιμέλας, Τιμέλας.

9) Σδοῦκος: ὁ γιὸς τῆς Δούκως, βαφτιστικὸ σήμερα ἀνύπαρκτο στή Δεσκάτη, ποὺ ὅμως ὑπῆρχε γύρω στὰ 1500, ὅπως φαίνεται στὶς ἀφιερώσεις Δεσκατηνῶν στὸν κώδικα τῆς Ζάβορδας. Μὲ συνεκφορὰ τοῦ ἄρθρου. Τῆς Δούκως, τς Δούκως, Σδοῦκως, ὁ Σδοῦκος.

ε'. Ἐπαγγελματικά

Πολλὰ ἀπὸ τὰ ἐπαγγελματικά ἔχουν ἀνεβασμένο τὸν τόνο, ὅπως π.χ. Κεραμίδας, Τσότρας κ.λ. Σχετικὰ μ' αὐτὸ ὁ κ. Ν. Π. Ἀνδριώτης (Μακεδονικὸ Ἡμερολόγιο 1970, σ. 34-35) σημειώνει ὅτι «οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, μποροῦσαν νὰ σχηματίζουν προσωπονύμια ἀπὸ ἐπίθετα μὲ μόνη ἀλλαγὴ τὸ ἀνέβασμα τοῦ τόνου, π.χ. γλαυκός-Γλαῦκος, ξανθός-Ξάνθος. Τὸ φαινόμενο αὐτὸ δὲν εἶναι μηχανικὸ, ὥστε νὰ παρουσιάζεται παντοῦ καὶ ὑποχρεωτικά. Εἶναι σημασιολογικὸ καὶ ἐπομένως σποραδικὸ, καὶ φανερῶνεται ἐκεῖ ποὺ οἱ ἄνθρωποι αἰσθάνθηκαν τὴν ἀνάγκη νὰ διαφοροποιήσουν μορφολογικὰ τὸ ἐπώνυμο ἑνὸς προσώπου ἀπὸ τὴν ἔννοια ποὺ ἐκφράζει, ὅταν πιά ἡ ἔννοια αὐτὴ ἀποδεσμεύτηκε ἀπὸ τὸ πρόσωπο, ἰδίως ὅταν πρόκειται γιὰ ἐπάγγελμα ποὺ δὲν ἀσκεῖται πιά ἀπὸ τὸν ἴδιο ἢ ἀπὸ τοὺς ἀπογόνους ἐκείνου

πού χαρακτηρίζει άρχικά...». Έτσι έχουμε Τσότρας άντι Τσοτράς, Δαχλήθρας άντι Δαχληθράς κ.λ.

1) Δαχλήθρας: άντι Δαχ(τυ)ληθράς, Δαχτυληθράς, πού κατασκευάζει δαχτυλήθρες.

2) Ζδράγκας: άντι Ζδραγκάς, πού κατασκευάζει ζδράγκες. Έ Η ζδράγκα είναι τρίποδας στηριζόμενος κατά μήκος τών 2 ποδιών του και με ύψομένο τόν 3ο. Στους 2 πού έφάπτονται στό χώμα τοποθετούν οί γυναίκες ένα βάρος, ένώ στόν 3ο πόδα περνούν τό νήμα πού θά τό τυλίξουν στήν τυλίχτρα για να τό έτοιμάσουν για ύφασμα.

3) Κεραμίδας: άντι Κεραμιδάς, ό κεραμοποιός.

4) Καλαντζής: ό κασιτερωτής.

5) Δρούγκας: άντι Δρουγκάς, πού κατασκευάζει δροῦγκες. Έ Η δρούγκα=άτρακτος, ήλακάτη, άδράχι (βλ. Λεξ. Δημητράκου σ. 452 β).

6) Κουσιόρας: άντι Κουσιοράς, πού κατασκευάζει κουσιόρες. Έ Η κουσιόρα=πρωτόγονη κυπέλη. (Κουσιόρι=κοφίνι).

7) Μισούρας: άντι Μισουράς, πού κατασκευάζει μισοῦρες (βυζαντινό. μίσσος, μίσσον)=βαθειά χωμάτινα πιάτα. Έ Η όρθή γραφή Μισσοῦρας.

8) Μπαγκράτσας: άντι Μπακρατσάς, πού κατασκευάζει μπακρατσες. Έ Η μπακρατσα ή μπαγκράτσα και μπαγκράτσι (<τουρκ. *bakras*)=χάλκινο άγγείο.

9) Πέτσας: άντι Πετσάς, ό βυρσοδέψης, δερματοπόλης.

10) Πλακιάς: αυτός πού βγάξει πλάκες, επίπεδες πέτρες για τη στέγη.

11) Κεχαγιάς: από την τουρκ. λέξη *kähya* = προϊστάμενος, άντιπρόσωπος.

12) Κορδίλας: άντι Κορδιλάς, παπουτσής. Στο τοπικό ιδίωμα τά παπούτσια λέγονται *κορδέλια*.

13) Παλούκας: άντι Παλουκάς, πού πουλάει ή κατασκευάζει παλούκια.

14) Νιάκας: άντι Νιακάς, πού κατασκευάζει νάκες ή νιλκες. Έ Η νάκα ή νιάκα=δερμάτινη φορητή κούνια (βλ. Λεξ. Δημητράκου, σ. 948 β.)

15) Σαμαράς, ό σαγματοπιός.

16) Τσιότρας: άντι Τσιοτράς, πού κατασκευάζει τσότρες. Έ Η τσότρα, ξύλινο δοχειάκι για νερό ή κρασί κυρίως χρησιμοποιούμενη στους γάμους. Φέρνει άλυσίδες ή λουριά για τό κρέμασμα.

17) Τριάμπας: ό μεταπωλητής ζώων, από την τουρκ. λέξη *trampa*= άνταλλαγή.

18) Τσεκούρας: άντι Τσεκουράς, πού κατασκευάζει τσεκούρια.

19) Τσιουκάνης: ό κατασκευαστής *τσιουκανιών*, μικρών κυπριδών.

20) Τσικρίκης: ό κατασκευαστής τσικρικιών, βοηθητικών όργάνων τών γυναικών για την έπεξεργασία τών μαλλιών.

21) Σέντζας: άντι Σεντζάς, ό κατασκευαστής *σεντζιών*. Το σέντζιο ήταν

εἶδος καθίσματος τῶν Βυζαντινῶν, ποὺ στηριζόταν σὲ 24 μαρμαρένιους κίονες. Δὲν εἶχε κλίμακα πρὸς τὸν ἵππόδρομο, γιὰ νὰ προστατεύεται ὁ αὐτοκράτορας ἀπὸ ἐνδεχόμενες ἐπιθέσεις τῶν θεατῶν. Τὸ κάθισμα εἶχε διάφορα πατώματα. Στὸ ἀνώτερο κάθονταν ὁ αὐτοκράτορας μὲ τοὺς ἀξιωματούχους του (βλ. Κυρ. Σιμόπουλου, Ξένοι ταξιδιώτες στὴν Ἑλλάδα, τ. Α', σ. 203, ὑποσημ. 4).

στ'. Πατρωνυμικά

Ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντα, ἐλάχιστα ἔχουν ἐνδιαφέρον, ὅπως:

- 1) Λάζος: ὑποκορ. τοῦ βαφτιστικοῦ Λάζαρος.
- 2) Στέφος: ὑποκορ. τοῦ βαφτιστικοῦ Στέφανος.
- 3) Τόλιος: ὑποκορ. τοῦ βαφτιστικοῦ Ἀπόστολος.
- 4) Ντώνας: ὑποκορ. τοῦ Ἀντώνης, (Ἀντώνης, Ντώνης καὶ Ντώνας).
- 5) Νάτσιουλας: ὑποκορ. τοῦ Ἀθανάσιος (Ἀθανάσιος, Ἀθανασούλας, Ἀθανασιούλας, Νασιούλας, Νατσιούλας, Νάτσιουλας).

6) Γκουντούλας: ὑποκορ. τοῦ Γκουντής, γ- Κουντής (ἀπλολογία τοῦ ὄν. Κων(στα)ντής), Κωνσταντής.

7) Γκουγκουγιάννης: γ- Κουγιάννης, μὲ δίπλωση τοῦ γ-κου.

8) Γκουγκουντρής: γ- Κουντρής, μὲ δίπλωση τοῦ γ-κου. Τὸ Κουντρής ἄλλος τύπος τοῦ Κουντής (ἀπλολογία), Κωνσταντής.

Τὰ ὑπόλοιπα ποὺ συναντοῦμε εἶναι: Ἀντωνίου, Ἀναστασίου, Ἀλεξίου, Ἀντωνογιάννης, Βάσος, Γεωργίου, Θεοχάρης, Κίτσιος, Μανόλης, Παῦλος, Παρασκευάς, Σωτήρης, Χαρίσης, Στάμος, Σταμούλης.

ζ'. Διάφορα

Θὰ τελειώσω μὲ μερικά ἐπώνυμα ποὺ δὲν ἐμπίπτουν στὰ παραπάνω.

1) Κουζούμης: ἀπὸ τὴν τουρκ. λέξη *kuzum*=χρυσή μου, γλυκειά μου.

2) Νίτσιος: ἀπὸ τὴ λέξη *νίτσιος*, ὑποκορ. τοῦ ἐπ. νέος.

3) Μπασιγιάννης: προσηγορικό. Τὸ σωστὸ Μπασιο-Γιάννης. Οἱ Σουλιῶτες προσφωνοῦσαν *Μπάσιο* ἐκεῖνον ποὺ δὲν εἶχε μεγάλο συγγενολοί, ὅποτε δὲν διέθετε πολλὰ ἄρματα. Ὁ Λιούφης (στὴν Ἱστορία τῆς Κοζάνης, σ. 47) γράφει ὅτι ὁ Χαρίσιος Τράντας προσαγορευόταν Μπασιάς=προεστώς.

4) Οἶνουρος: ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ Εἵνουρος. Ἀπὸ τὴ λέξη ὄνειρο μὲ ἀμοιβαία μετάρθεση τῶν (ο) καὶ (ει).

5) Λίτσιος: ἀπὸ τὴν μεσαιωνικὴ λέξη *λίζιος*=ὑποτελής. Ἔτσι χαρακτηρίστηκε ὁ Βοημοῦνδος ὑπογράφοντας συνθήκη μὲ τὸ Βυζάντιο τὸ 1108 (βλ. περ. «Ἱστορία» τ. 31/Ἰανουάριος 1971 σ. 86α).

6) Ρίβας: ἴσως ἀπὸ τὴ λατινικὴ λέξη *rinus*=ρῦακι, ποτάμι. *Rivalis*=ε=ποταμίσιος. Ὁ Ἀνώνυμος Σαντορινιὸς (βλ. Κυρ. Σιμόπουλου, Ξένοι τα-

ξειδιωτες στην Ἑλλάδα, τ. Α', σ. 536) μιλώντας για τὸ σεισμό τοῦ 1650 γράφει: «...Καὶ ἐξερρίζωσεν ἀπὸ τὴν Ἑξω Μερὰν πέτρες μεγάλες ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὴ θάλασσα καὶ τὶς ἔρριξε ἔξω εἰς τὴν γῆ καὶ δὲν ἀφήνουν βάρκα εἰς καμμία ρίβα τοῦ νησιοῦ...».

7) Τζιαφέτας: ἀπὸ τὴν τουρκ. λέξη *ziafeti*=εὐωχία.

8) Νάστος: ἀπὸ τὸ ἀρχαιοελληνικὸ ἐπίθετο *ναστός* (ὅπως ξανθός-Ξάνθος) ποὺ σημαίνει συμπιεσμένος, πατικωμένος καὶ γενικά, πυκνός, στερεός (βλ. Λεξ. Δημητράκου, σ. 949 β καὶ Λεξ. Ἀνδριώτη², σ. 225).

9) Μολόχας: ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ φυτοῦ *μολόχα*.

10) Γκάγκτζας καὶ Γκαγκτζής: ἀπὸ τὸ ὄνομα τῆς ἀγριοτριανταφυλλιᾶς, ποὺ στὸ Δεσκατηνὸ ἰδίωμα λέγεται *γκαγκτζιά*.

11) Ζγοῦρος: ἀντὶ Σγουρός. Ὁ σγουρομάλλης.

ΚΩΣΤΑΣ ΣΠΑΝΟΣ

RÉSUMÉ

Costas Spanos, Les prénoms néohelléniques à Deskati.

L'auteur s'occupe avec l'étymologie des prénoms néohelléniques du village Deskati, qui sont en catégories les suivants: 1) Les ecclésiastiques, ceux qui ont comme 1er élément le mot *παπα-*, qui signifie prêtre. 2) Les signifiants le lieu d'origine. 3) Les surnoms, c'est-à-dire les sobriquets. 4) Les méronymiques. 5) Les signifiants une profession. 6) Les patronymiques. 7) Divers de provenance turque, latine etc.